

Υπόθεση T-109/01

Fleuren Compost BV

κατά

Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων

«Προσφυγή ακυρώσεως — Κρατικές ενισχύσεις — Ενισχύσεις χορηγηθείσες από το Βασίλειο των Κάτω Χωρών σε επιχειρήσεις επεξεργασίας κοπριάς — Σύστημα που εγκρίθηκε από την Επιτροπή για συγκεκριμένο χρονικό διάστημα — Ενισχύσεις χορηγηθείσες πριν από ή μετά την περίοδο για την οποία χορηγήθηκε έγκριση»

Απόφαση του Πρωτοδικείου (δεύτερο πενταμελές τμήμα) της 14ης
Ιανουαρίου 2004 II - 132

Περίληψη της αποφάσεως

1. Ενισχύσεις χορηγούμενες από τα κράτη — Διοικητική διαδικασία — Υποχρέωση της Επιτροπής να οχλήσει τους ενδιαφερομένους να υποβάλουν τις παρατηρήσεις τους — Δικαίωμα ακροάσεως του αποδέκτη της ενισχύσεως — Όρια
(Άρθρο 88 § 2 ΕΚ)

2. *Ενισχύσεις χορηγούμενες από τα κράτη — Απόφαση της Επιτροπής — Υποχρέωση επιμέλειας του κράτους μέλους που χορήγησε την ενίσχυση και του αποδέκτη της ενισχύσεως ως προς την προσκόμιση κάθε σχετικού στοιχείου*
(Άρθρο 88 § 2 ΕΚ)
 3. *Ενισχύσεις χορηγούμενες από τα κράτη — Εξέταση από την Επιτροπή — Μη υποβολή παρατηρήσεων από τους ενδιαφερόμενους — Δεν ασκεί επιρροή στο κύρος της αποφάσεως της Επιτροπής — Υποχρέωση αντεπάγγελτης εξετάσεως στοιχείων που δεν προβλήθηκαν ρητώς — Δεν υφίσταται*
(Άρθρο 88 § 2 ΕΚ)
 4. *Ενισχύσεις χορηγούμενες από τα κράτη — Απόφαση της Επιτροπής — Δικαστικός έλεγχος — Όρια — Εκτίμηση της νομιμότητας σε συνάρτηση με τα πληροφοριακά στοιχεία που ήταν διαθέσιμα κατά την έκδοση της αποφάσεως*
(Άρθρο 88 § 3 ΕΚ και 230 ΕΚ)
 5. *Ενισχύσεις χορηγούμενες από τα κράτη — Απαγόρευση — Παρεκκλίσεις — Ενισχύσεις που μπορούν να θεωρηθούν συμβατές με την κοινή αγορά — Εξουσία εκτιμήσεως της Επιτροπής — Δικαστικός έλεγχος — Όρια*
(Άρθρο 87 § 3 ΕΚ)
 6. *Πράξεις των οργάνων — Αιτιολογία — Υποχρέωση — Περιεχόμενο — Απόφαση της Επιτροπής για τον χαρακτηρισμό μιας κρατικής ενισχύσεως — Απόφαση της Επιτροπής με την οποία διαπιστώνεται η ασυμβατότητα μη κοινοποιηθείσας ενισχύσεως με την κοινή αγορά*
(Άρθρα 87 § 1 ΕΚ, 88 § 3 ΕΚ και 253 ΕΚ)
 7. *Ενισχύσεις χορηγούμενες από τα κράτη — Ανάκτηση παράνομης ενισχύσεως — Εφαρμογή του εθνικού δικαίου — Ενδεχόμενη δικαιολογημένη εμπιστοσύνη των αποδεκτών της ενισχύσεως — Προστασία — Προϋποθέσεις και όρια*
(Άρθρα 87 ΕΚ και 88 ΕΚ)
-
1. Κατά το στάδιο έρευνας που προβλέπει το άρθρο 88, παράγραφος 2, ΕΚ, η Επιτροπή πρέπει να δίνει στους ενδιαφερόμενους τη δυνατότητα να υποβάλουν τις παρατηρήσεις τους.
- Συναφώς, η δημοσίευση ανακοινώσεως στην *Επίσημη Εφημερίδα των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων* κρίνεται ως πρόσφορο μέσο γνωστοποιήσεως προς όλους τους ενδιαφερομένους

της ενάρξεως μας διαδικασίας. Η ανακοίνωση αυτή αποβλέπει στη συλλογή, εκ μέρους των ενδιαφερομένων, όλων των πληροφοριών που προορίζονται να διαφωτίσουν την Επιτροπή στις μελλοντικές της ενέργειες. Η διαδικασία αυτή παρέχει, επίσης, στα λοιπά κράτη μέλη και στους ενδιαφερόμενους κύκλους την εγγύηση ότι μπορούν να εκφράσουν την άποψή τους.

μενο κράτος μέλος και, ενδεχομένως, στον λαβόντα τις ενισχύσεις να προσκομίσουν στοιχεία ικανά να αποδείξουν ότι οι ενισχύσεις αυτές είναι συμβατές με την κοινή αγορά και, ενδεχομένως, να γνωστοποιήσουν ειδικές περιστάσεις σχετικές με την επιστροφή των καταβληθεισών ενισχύσεων σε περίπτωση που η Επιτροπή την απαιτήσει.

Εντούτοις, κατά τη διαδικασία ελέγχου των κρατικών ενισχύσεων, οι ενδιαφερόμενοι, πλην του κράτους μέλους που είναι υπεύθυνο για τη χορήγηση της ενισχύσεως, δεν μπορούν να απαιτήσουν οι ίδιοι κατ' αντιπαράθεση συζήτηση με την Επιτροπή, όπως αυτή που γίνεται με το εν λόγω κράτος μέλος. Συναφώς, κανένα μέτρο της διαδικασίας ελέγχου των κρατικών ενισχύσεων δεν επιφυλάσσει, μεταξύ των ενδιαφερομένων, ιδιαίτερο ρόλο στον λαβόντα την ενίσχυση, δεδομένου ότι η διαδικασία δεν κινείται «εναντίον» του, πράγμα που θα συνεπαγόταν ότι αυτός θα μπορούσε να απαιτήσει την αναγνώριση δικαιωμάτων εξίσου ευρέων με τα δικαιώματα άμυνας καθαντά.

(βλ. σκέψη 45)

2. Αφού η απόφαση περί κινήσεως της διαδικασίας του άρθρου 88, παράγραφος 2, ΕΚ περιλαμβάνει επαρκή προκαταρκτική ανάλυση εκ μέρους της Επιτροπής, με την οποία εκθέτει τους λόγους για τους οποίους είχε αμφιβολίες ως προς το συμβατό των επίμαχων ενισχύσεων με την κοινή αγορά, εναπόκειται στο ενδιαφερό-

3. Ναι μεν το άρθρο 88, παράγραφος 2, ΕΚ επιβάλλει στην Επιτροπή, πριν εκδώσει απόφαση σχετική με κρατικές ενισχύσεις, να συγκεντρώσει τις παρατηρήσεις των ενδιαφερομένων μερών, η έλλειψη όμως παρατηρήσεων δεν την εμποδίζει να κρίνει μια ενίσχυση ασυμβίβαστη προς την κοινή αγορά. Επιπλέον, δεν μπορεί να της προσαφθεί ότι δεν έλαβε υπόψη τυχόν πραγματικά ή νομικά στοιχεία που θα μπορούσαν να της είχαν προσκομιστεί κατά τη διοικητική διαδικασία αλλά δεν της προσκομίστηκαν, διότι η Επιτροπή δεν υποχρεούται να εξετάζει αυτεπάγγελα και στηριζόμενη σε εικασίες ποια στοιχεία θα μπορούσαν να της είχαν υποβληθεί.

(βλ. σκέψεις 40-44)

(βλ. σκέψεις 48, 49)

4. Στο πλαίσιο προσφυγής του άρθρου 230 ΕΚ λόγω ακυρώσεως, η νομμότητα της οικείας κοινοτικής πράξεως πρέπει να εκτιμάται σε συνάρτηση με τα πραγματικά και νομικά στοιχεία που υφίστανται κατά τον χρόνο της εκδόσεώς της.

οφείλει να περιορίζεται στην εξέταση του αν οι εκτιμήσεις αυτές ενέχουν πρόδηλη πλάνη ή κατάχρηση εξουσίας.

(βλ. σκέψη 90)

Συναφώς, η νομμότητα αποφάσεως στον τομέα των ενισχύσεων πρέπει να εκτιμάται βάσει των πληροφοριακών στοιχείων που μπορούσε να έχει στη διάθεσή της η Επιτροπή όταν έλαβε τη σχετική απόφαση. Ένα κράτος μέλος δεν μπορεί να επικαλεστεί ενώπιον του κοινοτικού δικαστή πραγματικά στοιχεία που δεν προβλήθηκαν κατά την προ της ασκήσεως της προσφυγής διαδικασία του άρθρου 88 ΕΚ.

6. Η επιβαλλόμενη από το άρθρο 253 ΕΚ αιτιολογία πρέπει να είναι προσαρμοσμένη στη φύση της οικείας πράξεως και πρέπει να διαφαίνεται απ' αυτήν κατά τρόπο σαφή και μη διφορούμενο η συλλογιστική της κοινοτικής αρχής που εκδίδει την προσαλλόμενη πράξη, κατά τρόπο που να καθιστά δυνατό στους ενδιαφερομένους να γνωρίζουν τους λόγους που δικαιολογούν τη λήψη του μέτρου και στο αρμόδιο δικαιοδοτικό όργανο να ασκεί τον έλεγχό του.

(βλ. σκέψεις 50, 51, 96)

5. Η Επιτροπή απολαύει, όσον αφορά την εφαρμογή του άρθρου 87, παράγραφος 3, ΕΚ, ευρείας διακριτικής εξουσίας, η άσκηση της οποίας συνεπάγεται εκτιμήσεις οικονομικής και κοινωνικής φύσεως που επιβάλλεται να χωρούν σε κοινοτικό πλαίσιο. Ο κοινοτικός δικαστής, ελέγχοντας τη νομμότητα της ασκήσεως της εξουσίας αυτής, δεν μπορεί να υποκαθιστά με την επί του θέματος εκτίμησή του εκείνην της αρμόδιας αρχής, αλλ'

Ως εκ τούτου, η Επιτροπή οφείλει να δηλώνει τους λόγους για τους οποίους θεωρεί ότι το εν λόγω μέτρο εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 87, παράγραφος 1, ΕΚ. Συναφώς, ακόμη και στις περιπτώσεις που προκύπτει, από τις συνθήκες υπό τις οποίες χορηγήθηκε η ενίσχυση, ότι αυτή είναι ικανή να επηρεάσει το μεταξύ κρατών μελών εμπόριο και να νοθεύσει ή να απειλήσει να νοθεύσει τον ανταγωνισμό, η Επιτροπή οφείλει τουλάχιστον να αναφέρει τις συνθήκες αυτές στις αιτιολογικές σκέψεις της αποφάσεώς της.

Πάντως, η Επιτροπή δεν υποχρεούται να αποδεικνύει την πραγματική επί-

δραση των ήδη χορηγηθεισών ενισχύσεων. Αν ίσχυε το τελευταίο, μια τέτοια υποχρέωση θα κατέληγε να ευνοεί τα κράτη μέλη τα οποία καταβάλλουν ενισχύσεις κατά παράβαση της υποχρέωσης ενημερώσεως που υπέχουν από το άρθρο 88, παράγραφος 3, ΕΚ εις βάρος των κρατών μελών που γνωστοποιούν τις ενισχύσεις κατά το στάδιο του σχεδιασμού τους.

(βλ. σκέψεις 119-121)

7. Λαμβανομένου υπόψη του επιτακτικού χαρακτήρα του ελέγχου των κρατικών ενισχύσεων που πραγματοποιεί η Επιτροπή βάσει του άρθρου 88 ΕΚ, δεν δικαιολογείται, καταρχήν, η πεποίθηση των επιχειρήσεων που έλαβαν ενίσχυση για τη νομιμότητα της ενισχύσεως, παρά μόνον εάν η ενίσχυση χορηγήθηκε με τήρηση της διαδικασίας που προβλέπει το εν λόγω άρθρο. Πράγματι, ένας επιμελής επιχειρηματίας πρέπει κανονικά να είναι σε θέση να βεβαιωθεί ότι τηρήθηκε η διαδικασία αυτή, ακόμη και αν η ευθύνη του οικείου κράτους για το παράνομο της αποφάσεως περί χορηγήσεως ενισχύσεως ήταν τόσο μεγάλη ώστε η ανάκλησή της να φαίνεται ότι είναι αντίθετη προς την καλή πίστη.

Ναι μεν οι αποδέκτες μιας παράνομης ενισχύσεως μπορούν να επικαλούνται, στο πλαίσιο της διαδικασίας ανακτή-

σεως, εξαιρετικές περιστάσεις οι οποίες γέννησαν δικαιολογημένα την πεποίθησή τους για τον νόμιμο χαρακτήρα της ενισχύσεως αυτής, προκειμένου να αντιταχθούν στην επιστροφή της, οι εν λόγω αποδέκτες της ενισχύσεως όμως δεν μπορούν να επικαλούνται τέτοιες εξαιρετικές περιστάσεις, βάσει σχετικών διατάξεων του εθνικού δικαίου, παρά μόνο στο πλαίσιο της διαδικασίας ανακτήσεως ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων, στα οποία και μόνον εναπόκειται να εκτιμήσουν, ενδεχομένως αφού υποβάλουν στο Δικαστήριο προδικαστικά ερωτήματα ερμηνείας, τις περιστάσεις της συγκεκριμένης υποθέσεως.

Τέλος, ενδεχόμενες προσδοκίες που κακώς γέννησε η συμπεριφορά του κράτους που χορήγησε την ενίσχυση, χωρίς μάλιστα να ενημερωθεί σχετικά η Επιτροπή, δεν μπορούν σε καμία περίπτωση να επηρεάσουν τη νομιμότητα της αποφάσεως περί ανακτήσεως. Αν γινόταν δεκτή η δυνατότητα αυτή, τούτο θα στερούσε από κάθε πρακτική αποτελεσματικότητα τις διατάξεις των άρθρων 87 ΕΚ και 88 ΕΚ, καθόσον οι εθνικές αρχές θα μπορούσαν έτσι να στηριχθούν στη δική τους παράνομη συμπεριφορά ή στην αμέλειά τους για να εμποδίσουν την αποτελεσματικότητα των αποφάσεων που εξέδωσε η Επιτροπή βάσει των διατάξεων της Συνθήκης.

(βλ. σκέψεις 135-137, 143)